

היום נלמד בעזרת ה':

פסחים דף עב

למדנו במשנה לעיל - ושאר כל הזבחים (= כגון שלמים ששחטן לשם פסח), אם אינן ראויים לקרבן פסח (= מצד מין הבהמה כגון עגל או איל או נקיבה, או מצד הגיל כגון בן שנתיים) חייב חטאת, כי הכל יודעים שאינו כשר לפסח. אבל אם ראויים לפסח (= כגון שה זכר בן שנה של שלמים ששחטו לשם פסח) לדעת רבי אליעזר חייב, ולדעת רבי יהושע פטור מכיון ש'טעה בדבר מצוה ועשה מצוה', שטעה שהיה סבור שזהו קרבן פסח, ובסופו של דבר קיים מצות שלמים (רבי יהושע לשיטתו ששלמים שנשחטו לשם פסח כשרים).

הגמרא מבארת שהחילוק בין ראויים ללא ראויים הוא כדעת רבי שמעון, אבל לדעת רבי מאיר תמיד פטור, הואיל והוא טרוד בהם במחשבתו ויודע שעליו להקריבם ולכן טעה ושחטם לשם פסח, והרי זה טועה בדבר מצוה.

לדעת רב ביבי: רבי מאיר פוטר אפילו אם שחט עגל של שלמים לשם פסח, שאף שלכאורה אין מי שטועה בו (= שהרי הפסח לא בא מן הבקר), בכל זאת כיון שהוא טרוד בו להקריבו לכן הוא טעה וזה נחשב שטעה בדבר מצווה. אבל אם הוא הקריב בעלי מומים אפילו ר"מ מודה שאין זה נחשב שטעה בדבר מצווה, כיון שכולם יודעים שלא מקריבים אותם בכלל.

וכן רבי מאיר פוטר את המקריב חולין לשם פסח, כיון שיכול לומר שטעה והיה סבור שהם קדשים. אבל הוא לא יכול לטעות בבעלי מומים, לפי שמומם ניכר.

קושיא: וכי טעמו של ר"מ הוא משום 'איחלופי', כלומר שיש בהמות שהוא עלול לטעות ולהחליפם באחרות ויש בהמות שאינו עלול לטעות בהם? והרי אמרנו למעלה שרבי מאיר פוטר אפילו אם שחט עגל של שלמים לשם פסח שאין מי שטועה בו (= שהרי הפסח לא בא מן הבקר), אלא בהכרח שטעמו הוא משום 'דטריד' - שמתוך שהוא טרוד בהקרבתו טעה והקריבו לשם פסח, וטעם זה לא שייך בבהמת חולין שהרי הוא לא טרוד בהקרבתה, ומדוע ר"מ פוטר את המקריב חולין לשם פסח?

(המשך בדף הבא ↓)

תירוץ: ר"מ פוטר את הטרוד גם אם טעה בדבר שאינו מתחלף - כגון שטעה והקריב עגל שלמים לשם פסח. וכן הוא פוטר את המתחלף אף שאינו טרוד בהבאתו - כגון שטעה והקריב חולין לשם פסח. אבל בבעלי מומים אין את שני הטעמים הנ"ל - שהרי אינם מתחלפים בקרבנות אחרים לפי שמומם ניכר, וכן הוא אינו טרוד בהקרבתם (שהרי אינם עומדים להקרבה).

המשך הדין בעניין 'טועה בדבר מצווה':

אמר ר"ש בין לקיש: מי שהתכוון לאכול בשר קרבן שמצווה לאוכלו (= "צלי") ובטעות אכל בשר של נותר שאסור לאוכלו, חייב חטאת.

ורבי יוחנן אמר: הבועל את אשתו נדה בשוגג חייב חטאת, משום שלא עשה מצווה בבעילתו. אבל הבועל את יבמתו נידה בשוגג פטור, משום שעשה מצווה בבעילתו (= מדובר בבעילה הראשונה שהיא מצוות יבום מן התורה).

הגמרא דנה מה סובר רבי יוחנן במקרה שר"ש בן לקיש הביא (= שטעה בבשר נותר):

יש אומרים שהוא חייב כיון שהוא לא עשה שום מצווה בזה שאכל נותר. ויש אומרים שהוא פטור, כיון שרבי יוחנן מחייב את הבועל אשתו נדה משום שהיה עליו לשאול אותה אם היא נדה, אבל את הבשר הוא לא יכול לשאול.

הגמרא מבארת שהוא לא קיים מצוות פריה ורביה / מצוות עונה כשבעל את אשתו נדה, משום שמדובר שהיא מעוברת / שלא בשעת עונתה ('עונה' = חיוב המוטל על כל אדם לפקוד את אשתו, ודבר זה שונה מאדם לאדם כמבואר במס' כתובות). ומדובר שהוא בא עליה סמוך לווסתה (= סמוך לזמן שהיא רגילה לראות בו דם) שאף אם היא מתאוה לו אין בזה מצווה. אמנם כשבא על יבמתו סמוך לווסתה הוא פטור, כיון שהוא 'בזיז מינה' כלומר מתבייש לשאול אותה האם היא סמוך לווסתה.

יו"ט הראשון של חג הסוכות שחל בשבת, ושכח והוציא את הלולב לרה"ר כדי להראותו לחכם שילמדנו את מצוות לולב, פטור מפני שהוציא ברשות של מצווה.

זמנו בהול: שהזמן של הלולב הוא היום, והוא טרוד וממהר ללכת לחכם שילמדנו, שאם לא עכשיו אימתי.

רבי יהושע דזבחים: רבי יהושע של משנתנו הפוטר את השוחט שאר זבחים בשבת לשם פסח, וזמנו בהול לפי שהוא צריך להקריב את הפסח היום.

רבי יהושע דתינוקות: הפוטר את מי שמל בטעות בשבת תינוק שאין זמן מילתו השבת בגלל שהיה טרוד למול תינוק אחר שזמנו השבת.

רבי יהושע דתרומה: כהן שהיה אוכל תרומה ונדע לו שהוא בן גרושה או חלוצה והרי הוא 'חלל' (= דינו כזר גמור), לדעת רבי יהושע הוא פטור מקרן וחומש (כדין זר האוכל תרומה בשוגג), לפי שהוא טעה בדבר מצווה שהרי הוא סבר שהוא כהן.

תרומה בערב פסח זמנה בהול: תרומת חמץ, כיון שצריכים לשורפה בשריפת חמץ.

למדנו במשנה לעיל - פסח ששחטו שלא לשמו (לשם שלמים) - חייב חטאת על חילול שבת בשוגג. הגמרא מבררת האם מדובר בטועה שסבר שזהו קרבן שלמים, או בעוקר בכוונה את הפסח לשם קרבן אחר (שסבר שמותר לעשות כן)?

הגמרא מסיקה שמדובר בעוקר, מכיון שבטועה נחלקו האמוראים האם עקירה בטעות היא עקירה או לא. ובסיפא - בהמשך המשנה בשאר זבחים (כגון שלמים) ששחטן לשם פסח, באופן שהיו יכולים להיות ראויים לקרבן פסח (שה זכר בן שנה), שנחלקו בזה רבי אליעזר ורבי יהושע (האם טעה בדבר מצוה חייב חטאת) – מדובר בטועה, כי בעוקר ודאי לכולי עלמא חייב.

למדנו במשנה לעיל - רבי אליעזר מקשה לרבי יהושע: אם קרבן פסח שמותר לשחוט לשמו בשבת, בכל אופן אם שחטו שלא לשמו (לשם שלמים) חייב - קל וחומר לשלמים שאסור לשחטן לשמן בשבת, שיהיה חייב אם שחטן לשם פסח? ורבי יהושע: יש הבדל בין לשחוט לשם שלמים שאסורים בשבת, ללשחוט לשם פסח שמותר בשבת ואם כן טעה בדבר מצוה. לפי האמור הקושיא אינה מובנת, כי אין קשר בין קרבן פסח שעקר אותו, לשאר זבחים שטעה בהם?

הגמרא מתרצת שבאמת לרבי אליעזר אין שום הבדל בין טעות לעקירה, שהרי הוא סובר שטעה בדבר מצוה ועשה מצוה חייב חטאת ולכן הקשה על רבי יהושע. אבל לרבי יהושע הסובר שטעה בדבר מצוה פטור - אין קושיא עליו מקרבן פסח, ותשובתו לרבי אליעזר היא רק לשיטתו של רבי אליעזר.

למדנו במשנה לעיל - אמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע: תמידין ומוספין מותרים לשחוט בשבת, ובכל אופן השוחט זבחים לשמן (בשבת של כל השנה) חייב חטאת? רבי יהושע: יש הבדל בין תמידין ומוספין שאין סיבה לטעות בקרבנות אחרים שזה הם, לפסח שמריבוי הקרבנות שבעזרה (שאין להם קיצבה) טעו וחשבו שגם הוא קרבן פסח. הגמרא מקשה ממחלוקת נוספת של רבי אליעזר ורבי יהושע בענין זה:

מי שהיו לו שני תינוקות למול: אחד זמנו אחר השבת והשני זמנו בשבת, וטעה ומל את זה שזמנו אחר השבת בשבת - חייב חטאת, משום שלא קיים מצוות מילה (כי עדיין לא הגיע היום השמיני) ועשה בו חבורה שלא לצורך.

ואם היו לו שני תינוקות למול, אחד זמנו בערב שבת והשני זמנו בשבת, וטעה ומל את זה שזמנו בערב שבת בשבת (ביום התשיעי שלו), לדעת רבי אליעזר חייב חטאת משום שמילה שלא בזמנה לא דוחה שבת (אפילו שקיים מצות מילה). ולדעת רבי יהושע פטור, כי הטועה בדבר מצווה ועשה מצווה פטור. והרי כאן יש קצבה לתינוקות (רק שני תינוקות) ובכל אופן פטור?

שקדם ומל: מדובר שמל את התינוק של היום התשיעי לפני התינוק של היום השמיני, שכשמל את התינוק הראשון שלא בזמנו טעה בדבר מצוה שהיתה מוטלת עליו למול את השני בזמנו. אבל במשנתנו מדובר שכבר הקריבו את אימורי הציבור, ולאחר מכן אין סיבה לטעות ואין זה טועה בדבר מצוה.

לפי הבנה זו יוצא שרבי מאיר במשנתנו סובר שרבי יהושע חולק על רבי אליעזר גם בשוחט זבחים לשם תמידים ומוספין שפטור. ואפילו במקרה ששחט את האימורי ציבור הללו קודם לכן, ובכל אופן רבי יהושע פוטר כי הוא נחשב טועה בדבר מצוה בזה. הגמרא מקשה על כך.

תני רבי חייא: לדעת רבי מאיר במחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע - אם היו לו שני תינוקות למול אחד בערב שבת והשני בשבת, וטעה ומל קודם את של שבת בזמנו, ואחר כך מל את של ערב שבת (קודם זמנו) - לכולי עלמא חייב. ומחלוקתם כשהיו לו שני תינוקות למול, אחד אחר השבת והשני בשבת, וטעה ומל את של אחר השבת בשבת (קודם זמן מילתו, שהתבלבל בינו לבין של שבת) - שרבי אליעזר מחייב ורבי יהושע פוטר. מוכח שרק כאשר עוד לא קיים את המצוה נחשב שטעה בדבר מצוה, ולכן ברישא שכבר מל את התינוק של שבת בתחילה מחייב רבי יהושע כי לא נחשב טעה בדבר מצוה בתינוק השני, מה שאין כן בסיפא.

(המשך בדף הבא ↓)

הגמרא מקשה על ההבנה הנ"ל בדברי רבי מאיר: איך יתכן שכשהוא מל את של ערב שבת בשבת שהוא מקיים בזה מצווה (שהרי כבר הגיע זמנו למול אלא שהוא לא דוחה שבת) רבי יהושע מחייב, ואילו כשהוא מל את של אחר השבת בשבת שהוא לא מקיים בזה מצווה (שהרי עדיין לא הגיע זמנו) הוא פוטר?

הגמרא מתרצת שמדובר על מקרה שהתבלבל בין שני התינוקות ומל כל אחד ביום של חברו. ברישא מדובר שהוא טעה ומל את של שבת בערב שבת (קודם זמנו, במקום למול את של ערב שבת), ולאחר מכן בשבת מל את של ערב שבת (לאחר זמנו). נמצא שבשבת כבר לא מוטלת עליו מצוות מילה, וכשמל את התינוק של ערב שבת בשבת, אפילו שקיים מצוה בזה, כיון שהוא לא טרוד לעשות מצווה (כי מילה לאחר זמנה לא דוחה שבת) חייב. אבל בסיפא מדובר שהתבלבל ומל את של אחר השבת בשבת, הרי היה לפניו תינוק שזמנו בשבת, וא"כ נמצא שהוא היה טרוד במצווה ולכן פטור.

לפי זה גם במשנתנו אפילו שכבר הוקרבו קרבנות התמידין ומוספין, כיון שהם שייכים בשבת המצוה מוטלת עליו, ואם שחט זבחים אחרים לשמן פטור. כלומר רבי מאיר סובר שרבי יהושע פוטר טעה בדבר מצוה רק במקרה שניתנה שבת להידחות למצוה זו, ואמנם גם אם כבר נעשתה המצוה, אך כיון שהיא שייכת בשבת נחשב לטעה בדבר מצוה.